

Bergverksseminar 2009 - Røros

Av Ronald Werner

Norsk Bergverksmuseum på Kongsberg har siden 2001 stått bak et årlig seminar. Seminaret avholdes hvert år på et nytt sted, selvsagt steder med tilknytning til bergverksdrift i Norge.

Seminarene har som formål å danne et nettverk mellom de forskjellige gruvedriftrelaterte prosjekter i Norge, å utveksle kompetanse og å være en plattform for fellesutvikling. På hvert bergverksseminar er det et fyldig program med foredrag og ekskursjoner. I tillegg møtes de faste medlemmer på separat nettverksmøte i forveien, og diskuterer problemstillinger, strategier og initiativer til å fremme vern om bergverksrelaterte kulturminner.

Litt om Røros

I år var seminaret på Røros, som med sin status som verdensarvsted på Unescos liste hører til en utvalgt gruppe av verdens viktigste og best bevarte bergsteder. I Røros har det vært gruvedrift i 333 år, den ble avsluttet i 1977 da den siste gruve ble nedlagt. Malmen som ble tatt ut inneholdt først og fremst kobber, og i tillegg en del sink. Selve bergstaden ble bygd kun med tanke på gruvedriften, og kulturlandskapet rundt gruvene er sterkt preget av forholdet til gruvene. De flotte, gamle bygningene som står igjen i selve bergstaden skaper en unik atmosfære. Kirken i Røros er praktfull og regnes for å være blant de ti mest særpregede kirkene i Norge. Mange spor etter gruvene er synlig i landskapet rundt bergstaden: Gruveåpninger, stein- og slagghauger, smelteverket, taubaner, knuseverk, flotasjonsanlegg, vannrenner, mannskapsbrakker osv.

Onsdag 23. september:

Nettverksmøte 10:00-13:30

Denne delen av seminaret er mer teoretisk og behandler tekniske saker som for eksempel at det

finnes to stortingsmeldinger som har betydning for seminarets virksomhet, samt virksomheten til de forskjellige gruver og museer. Det ble tydelig gitt uttrykk for at Bergverkseminaret må stå mer tydelig fram, og markedsføre seg selv gjennom felles webside og/eller brosjyre. Det må også strebes etter bedre utnyttelse av kompetansen som finnes hos de forskjellige deltagere.

Onsdag 23. september:

Bergverkseminaret 13:30-18:00

Vi fikk høre noen spennende foredrag som var både informative og lærerike, med tema som "Kulturlandskap ved bergverk". For de som er tilknyttet et verneverdig bergverk er det svært viktig å lære hvordan de store, mer profilerte bergverk takler utfordringene med vern og pleie av sine kulturminner. At mye er avhengig av penger trenger man neppe å nevne. Arne Espelund, professor emeritus på NTNU gjennomførte en spennende sammenligning mellom Røros og et italiensk bergverk. I tillegg var det kortere presentasjoner av Løkken Verk, Follidal Verk og Sulitjelma Gruber.

I den meget imponerende smeltehytta finner vi Rørosmuseet med flotte modeller som viser alle aspekter av kobberproduksjonen.

Bak Smeltehytta ligger enorme hauger med slagg. Her ble ekskursjonen avsluttet.

Torsdag 24. september:

Ekskursjoner 08:00-18:00

På ekskursjonsdagen ble vi delt inn i to grupper som vekselvis kjørte samme program: Gruvetur og byvandring.

Vi ble kjørt opp til Olavsgruva og fikk først en omvisning i gruvemuseet, der det er en flott utstilling om bergverksdriften. Deretter ble vi tatt med på tur gjennom selve gruva. En spennende gruve der det er mange vakre formasjoner etter menneskenes arbeid med grave seg ned dypt inn i fjellet. Deretter ble vi kjørt opp til Nedre Storzartz, hvor vi ble vist taubanen, knuseverket og flotasjonsanlegget. På Øvre Storzartz ble vi vist sjakter, vassrenner og en rekke forskjellige bygninger.

Etter lunsj tok en byvandring oss med gjennom bergstaden Røros, med sine mange vakre bygninger og ikke minst Røros kirke. Guiden fortalte oss mange interessante ting om liv på Røros mens gruve driften foregikk. Som en betydningsfull detalj kan man nevne at alle hus på Røros var selveide! Det ble sett på som en måte å skape et sterkere gruvesamfunn på, noe som var helt vesentlig når man arbeidet og bodde under de meget krevende forholdene på Røros. Husk at den laveste temperatur (-50,4°C) som noensinne er målt i Norge, ble målt på Røros! I tillegg forårsaket smelteverket med sine utslipp av svovel enorme naturskader, det også må ha

gått på helsen løs for befolkningen. Området rundt Røros ble helt avskoget og pr. i dag er det bare spinkle bjørk som har vokst fram igjen. Byliv og gårdsdrift var svært integrert, og befolkningen levde tett inn på feet sitt. Røros kan virke på oss som en romantisk, idyllisk plass, men på den tiden var det langt mindre morsomt. Ekskursjonen førte oss videre til Smeltehytta der en hel rekke vakre modeller viste hvordan malmen ble bearbeidet til ferdig kobber. På området med slagghaugene bak smeltehytta ble ekskursjonen avsluttet.

Freitag 25. september:

Siste dag hadde som tema "Bergverk som verdensarv". Bjørn Ivar Berg fortalte om gruvene ved Rammelsberg og bergstaden Goslar som ønsker å utvide de vernede områdene. Daniel Sven Olsson, museumsjef ved Gruvemuseet Falu Gruva, Sverige hadde en flott presentasjon av disse vakre gruvene og bergstaden. Lisen Roll, seniorrådgiver hos Riksantikvaren fortalte om planer om å utvide verdensarvområdet på Røros.

Konklusjon

Alt i alt et meget vellykket arrangement, som var både underholdende og lærerikt. Folk som jobber med bergverksdriftrelaterte prosjekter får anledning å treffe og snakke med likesinnede. Seminaret er en ypperlig arena for å utveksle erfaringer og kompetanse. Det kan trygt sies at alle i Norge som på en eller annen måte ønsker å jobbe med eller studere gruve driften i Norge, burde være med på neste års seminar på Blaafarveværket!

Til slutt:

Takk og ros til arrangørene på Røros!

Nærmere opplysninger og henvendelser:

Norsk bergverksmuseum

Postboks 18

3602 Kongsberg

Telefon: 91913200

E-post: bergverksmuseet@bvm.museum.no